

موقعیت جامعه مسلمانان و آموزش اسلامی در مدارس دولتی که به عنوان
یک عامل مهم صلح اجتماعی در یک جامعه سکولار شناخته می شوند:
نمونه آلمانی

ایرینه اشنایدر*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۰۳ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۲۷

DOI: 10.22096/HR.2020.45882

چکیده

آزادی دین به معنای آزادی عقیده و مظاهر دینی، در آموزش و تمرین و عبادت و رعایت آن یکی از حقوق اساسی بشر است که در ماده ۱۸ اعلامیه جهانی حقوق بشر مندرج شده است. آزادی دین به این معنا حقی مهم تلقی می شود که نقشی مهم در برقراری صلح اجتماعی در جامعه دارد. آلمان به عنوان یک کشور سکولار و دارای پیوند تاریخی با دین مسیحیت، این حق آزادی دینی را در ماده ۴ قانون اساسی تثبیت کرده است. طبق ماده ۷/۳، آموزش دینی در مدارس دولتی مطابق با جوامع دینی و معمولاً به وسیله کلیساهای کاتولیک و پروتستان و همچنین از سوی جامعه یهودیان انجام می شود. ۳/۲ میلیون مسلمان از ترکیه، کشورهای عربی و ایران در آلمان زندگی می کنند. بیشتر این مسلمانان قصد بازگشت به کشورهای بومی خود را ندارند و در آلمان اقامت خواهند داشت. آن ها از آزادی دینی به معنای یادشده لذت می برند. در این نوشتار، به این پرسش می پردازم که چگونه مظاهر دینی مسلمانان در آلمان «در امر تعلیم، عمل،

Email: ischnei@gwdg.de

* استاد مطالعات عربی و اسلامی، دانشگاه گوتینگن، گوتینگن، آلمان.

۱۲ دوفصلنامه بین‌المللی حقوق بشر / سال ۱۵ / شماره ۲ / پیاپی ۳۰ / صص ۶۷-۸۰

عبادت و رعایت آن» انجام می‌شود. من بر آموزش دینی آن‌ها تمرکز خواهم کرد و می‌کوشم تا به این پرسش‌ها پاسخ دهم: تعلیم و تربیت اسلامی در آلمان، در یک کشور سکولار به چه معناست؟ چه کسی و چگونه آن را فراهم می‌کند؟ تفاوت آن با آموزش دینی در کشورهای اسلامی چیست؟ توسط جامعه آلمانی چگونه دیده می‌شود؟

در دو سطح ملی و بین‌المللی به این پرسش‌ها پاسخ خواهم داد. در سطح ملی، تلاش آشکار دولت آلمان برای ادغام اقلیت مسلمان به‌عنوان یک گروه دینی در دولت آلمان دیده می‌شود. به همین دلیل، وزیر آلمان، ولفگانگ شوبل، در سال ۲۰۰۶ تشکیل جلسه داد و از حقوقدانان، محققان مطالعات اسلامی و نمایندگان جوامع مختلف مسلمان و همچنین اشخاص مستقل برای صحبت درباره وضعیت مسلمانان در آلمان دعوت کرد. پرسش باقی‌مانده این است که چگونه گروه‌های مختلف اسلامی متشکل از مسلمانان با زمینه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی و مذهبی و از کشورهای مختلف مانند ترکیه، کشورهای عربی، ایران و افغانستان با سنت‌های ملی اسلامی مختلف می‌توانند بستر مشترک اعتقادات مذهبی اسلامی را در یک کشور سکولار پیدا کنند. با تأسیس شورای هماهنگی (Koordinierungsrat) مسلمانان در آلمان، در آوریل ۲۰۰۷، برخی از سازمان‌های بزرگ اسلامی سعی در ایجاد ساختار مشترک برای نمایندگی همه مسلمانان داشتند. تاکنون این سازمان از سوی دولت آلمان به‌عنوان نماینده رسمی همه مسلمانان به رسمیت شناخته نشده، اما بحث‌ها در «Islamkonferenz» هنوز به پایان نرسیده است و همچنان ادامه دارد.

یکی از اهداف اصلی تشکل‌های مسلمان، به دست آوردن حق برگزاری دوره‌های دینی اسلامی در مدارس دولتی آلمان است؛ درحالی‌که در سطح ملی، ادغام اسلام به‌عنوان یک دین در سیستم سکولار مورد بحث قرار گرفته است. در سطح محلی، هم‌اکنون آموزش دینی در پروژه‌های مختلف در بسیاری از مدارس دولتی منتخب در آلمان و همچنین در مساجد محلی در حال انجام است. آموزش مذهبی در مساجد با الگوبرداری از مساجد در «Goettingen» -یک شهر کوچک دانشگاهی در آلمان مرکزی- مورد بحث قرار خواهد گرفت. در گوتینگن دو مسجد اصلی وجود دارد: یکی متعلق به جامعه ترک (دیتیب) و دیگری مسجد عرب. اگر من

موقعیت جامعه مسلمانان و آموزش اسلامی در مدارس دولتی... / ایرنه اشنایدر ۱۳

مفهوم تربیت دینی را که در مسجد اعراب ارائه شده است با توجه به محتوای آن و نحوه آموزش آن به کودکان، خواه متناسب با آموزش کلاسیک اسلامی و هم مفاهیم، اعتقادات، آیین‌ها و اعمال عبادی ترسیم کنیم، آیا برای کودکانی که در یک زمینه کاملاً سکولار بزرگ می‌شوند مهم تلقی می‌شود؟ سرانجام، من این روش را در سطح محلی با تلاش‌های انجام‌شده در سطح ملی مقایسه خواهم کرد و درباره چگونگی قضاوت این تلاش‌های مختلف به‌وسیله جامعه آلمان، بحث خواهم کرد.

واژگان کلیدی: جامعه مسلمانان؛ تربیت اسلامی؛ جامعه سکولار؛ صلح.